

بررسی تاثیر فعالیت تربیتی-اجتماعی بر ارزش‌های فرهنگی دانش‌آموزان از دیدگاه معلمان

محمود حق بجانب

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۷/۰۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۹/۲۸

چکیده

با توجه به اهمیت مدرسه به عنوان یک نظام اجتماعی و نقش آن در تربیت دینی دانش‌آموزان، در این پژوهش تلاش شده راهکارهایی برای دستیابی به این تربیت دینی ارائه شود. پژوهش حاضر از نوع مقطعی است که به صورت پیمایش و با ابزار پرسشنامه انجام گردید. جمعیت آماری این پژوهش شامل کلیه معلمان شهرستان بجنورد به تعداد ۱۰۰ نفر بودند. که از شیوه نمونه‌گیری تمام شماری ۱۰۰ نفر جامعه آماری انتخاب و پرسشنامه محقق ساخته ۲۰ سوالی جهت سنجش نقش امور تربیتی و پرسشنامه محقق ساخته برگرفته از ارزش‌های فرهنگی شوارتز (۱۹۹۹) جهت سنجش ارزش‌های فرهنگی استفاده گردید. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار مدل ساختاری Lisrel نسخه ۲۱ استفاده و نتایج بدست آمده نشان داد تمامی ابعاد در تربیت و انتقال فرهنگ اثرگذار هستند... با توجه به اینکه تربیت دینی به شناخت آموزه‌های دین، تبدیل این شناخت‌ها به باورهای قلبی و به کار بستن این باورها در رفتارهای فردی و اجتماعی تعریف شده است، معلم می‌تواند با انتخاب شیوه‌ی مناسب در بیان آموزه‌های دینی و پاسخ مناسب به پرسش‌ها و شبهه‌ها، دانش‌آموزان را در راستای تربیت دینی هدایت کند.

کلیدواژه‌ها: فعالیت‌های تربیتی، اجتماعی، ارزش‌های فرهنگی

مقدمه:

از جمله سازمان های مهم جامعه که با تنوع و گوناگونی فرهنگ ها مواجه است، آموزش و پرورش است. امروزه بنا به دلایل مختلفی از جمله مهاجرت، بافت دانش آموزان مدارس از تنوع قومی و مذهبی بسیار برخوردار است. مدیران و معاونان و معلمان مدارس نقش بسیار مهم و اساسی در رهبری این جامعه کوچک به منظور هویت بخشی و نمود فرهنگ نسل آینده ساز اقوام و مذاهب دارند. مدرسه فضای بسیار مناسبی برای متجلی شدن عنصرهای فرهنگی اقوام و مذاهب گوناگون است که اگر با مدیریت مناسب همراه باشد باعث فراهم شدن بستری پر نشاط، پویا و فعال برای فعالیتهای آموزشی و در کنار آن مشارکت هرچه بیشتر دانش آموزان در امور فرهنگی، ورزشی، هنری و... میگردد. مهارتهای مدیریت تنوع فرهنگی از نیازهای اساسی مدیریت سیستم آموزش و پرورش است که اگر در کنار مهارتهای مدیریت آموزشی قرار گیرد، رشد و بالندگی آموزشی و پرورشی دانش آموزان را در پی دارد (قلی زاده و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۶۲).

مدرسه از مهم ترین نهادهای اجتماعی، تربیتی و آموزشی و اصلی ترین رکن تعلیم و تربیت است که به منظور تربیت صحیح دانش آموزان در ابعاد دینی، اخلاقی، علمی، آموزشی، اجتماعی و کشف استعدادها و هدایت رشد متوازن روحی و معنوی و جسمانی آنان براساس اهداف مصوب دوره های تحصیلی و برابر ضوابط و دستورالعمل های وزارت آموزش و پرورش تأسیس و اداره می شود. انتقال ارزش های اساسی جامعه در کانون اصلی توجه نظام آموزشی قرار دارد، به گونه ای که مدرسه دانش آموزان را متعهد می سازد ارزش های جامعه را درونی سازند (سنگ سفیدی و همکاران، ۱۳۹۳: ۴). مسئولیت آموزش ارزش ها و وظیفه تمامی نیروهای تربیتی جامعه، یعنی خانواده، مدرسه و نهادهای گوناگون اجتماعی - مانند نهادهای سیاسی و اداری - است. جایگاه مدرسه در تعلیم ارزش ها، ممکن است در قالب برنامه های درسی باشد. برنامه های درسی دو نوع است: آشکار و پنهان. برنامه رسمی آموزشی، که مقام های مسئول در قالب مواد درسی، هدف ها و محتوای معینی تصویب و اجرا می کنند، از نوع برنامه درسی آشکار است. برنامه درسی پنهان به معیارها، ارزش ها و اعتقادات ناگفته می پردازد که روابط اجتماعی مدرسه بر آنها استوار است و به محتوای کتاب ها و درس هایی که به طور رسمی تدریس می شود هیچ ارتباطی ندارد و به طور ضمنی آموخته می شود و به همین دلیل، ایللیچ در دیدگاه انتقادی خود، از مدرسه زدایی سخن می گوید و خواهان تغییرات در نظام های آموزشی کنونی است. بر این اساس آموزش ارزش ها در مدرسه، یا به صورت ناخواسته است که این نوع آموزش نتیجه آگاهانه یا ناآگاهانه نوع سازمان دهی اداری و روابط اجتماعی درون مؤسسه آموزشی است، یا آموزش ارزش ها به صورتی مستقیم و هدفمند صورت می گیرد. به این منظور، میان معلمان و دانش آموزان کلاس هایی با عنوان «تحلیل جریان های روز» گنجانده می شود. تعلیم ارزش ها علاوه بر شیوه های مستقیم، به شیوه های غیرمستقیم نیز صورت می گیرد که از آن جمله،

الگوبرداري است که همان تقلید آگاهانه یا ناخودآگاهانه از بزرگسالان، مدرسه، جامعه و خانواده است. بسیاری از دانش آموزان ارزش ها را از فرهنگ حاکم بر مدرسه می آموزند (دهکردی و سلیمی، ۱۳۹۵: ۱۰۳).

فرهنگ را که از عمومی ترین، پیچیده ترین و مهمترین مفاهيم علوم انسانی می دانند که در همه فعاليت های بشري جريان دارد و از اين رو کليه سياستهای جامعه دارای بعد فرهنگي هستند و در شيوه های رفتار زندگي با ديگران تجارب مشترک مشارکت گروهی، خدمات اجتماعی، توسعه اقتصادی، کسب درآمد و فن آوری اطلاعات و ارتباطات نمود می یابند. تعبير و برداشت های متفاوتی از فرهنگ وجود دارد که هنگام بحث در خصوص امور فرهنگي یا برنامه ريزی فرهنگي ابهام و پیچیدگی زیادی مشاهده می شود. مطالعات نشان می دهند که مدیریت و برنامه ريزی فرهنگي هنوز از لحاظ قانون گذاری و پژوهش دوران کودکی خود را می گذرانند. با وجود چنین مشکلاتی، توجه به امور برنامه ريزی در بخش فرهنگ امري اجتناب ناپذیر می نماید. برنامه ريزی فرهنگي، فرآیند مستمری است که مشارکت همه فعالان اجتماعی را می طلبد. برنامه ريزی فرهنگي برای ارزش های فرهنگي باید شرایط مناسبی را برای مشروعیت بخشیدن به فعاليتهاي غير رسمي، که مجل پرورش تجارب و ابتکارات است، فراهم آورد. بنابراین فقر معنوی، دوری از هدف حقيقي، تسليم و شکست در مقابل تهاجم فرهنگي بیگانه یکی از نگرانی های مهم خانواده ها، جامعه شناسان و مربيان جوامع است. بدون شک فعاليتهاي فرهنگي، تربيتي-اجتماعي موجب ارتقای سطح معنوی، تامین بهداشت و امنیت روانی، شناخت و رسیدن به غایب حقيقي خلقت صیانت در برابر تهاجم فرهنگي بیگانه می شود (مظاهري و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۱۸۰).

بنابراین جامعه برای یادگیری، دانش اندوزی، انتقال ارزش های اجتماعی-فرهنگي، ارتقای تحصیلی، تربیت صحیح، رسیدن فرد به کمالات انسانی، رعایت انضباط اجتماعی و ارزش گذاری فرهنگي، اهمیت بسیاری قایل است. از طریق فرآیند اجتماعی شدن به طور کلی، هر نهاد اجتماعی، شيوه های رفتار شایسته و ناشایسته را به افراد نشان می دهد. برای مثال در مدرسه به ما آموخته می شود که از قوانین مملکت پیروی کنیم، به بزرگ ترها احترام بگذاریم، با همکلاسان خود همکاری کنیم، برای رقابت سازنده ارزش قایل شویم، از تقلب و تجاوز به حقوق ديگران بپرهیزیم و به مقدسات دینی و آرمان های ملی احترام بگذاریم. نهادها به افراد جامعه می آموزند که بهترین شيوه رفتار، همان رفتار با ثبات و همساز نهادينه شده است و این سازمان ها در جهت تنظیم و نظارت بر رفتار اجتماعی عمل میکنند. نظام آموزش و پرورش در جوامع مختلف مسئولیت انتقال هنجارها و نگرش های خاص به فراگیران خود را دارد. دانش آموزان در طی یک دوره نسبتاً طولانی مدتی که در مدرسه حضور دارند در معرض انواع برنامه های آشکار و پنهان نظام آموزشی قرار دارند. در نگاه نخست آنچه به ذهن متبادر می شود و از دستگاه آموزش و پرورش نیز انتظار می رود این است که

این دستگاه یکی از کارگزاران جامعه پذیری در دوران کنونی به شمار می آید یا به قول آلتوسر (۲۰۱۱) این دستگاه ابزاری برای آموزش و پرورش نیروهای لازم برای بخش های مختلف کار در جامعه تلقی می شود. از نظر آلتوسر آن چه شاهرگ سازوبرگ های ایدئولوژیکی دولت به شمار می آید سازوبرگ نظام آموزشی است (آلتوسر، ۲۰۱۱: ۴۶). در تحلیلی دیگر تو حوزه آموزش (مدرسه و دانشگاه) را در مقام کارگزار ایدئولوژیک دولت می داند که فرمانبری را در جامعه باز تولید می کند (همان). به عقیده وی ایدئولوژی طبقه حاکم تنها به این علت که قدرت سیاسی در دست این طبقه است، به ایدئولوژی حاکم تبدیل نمی شود، بلکه فرایندهای جامعه پذیری در درون دستگاه های ایدئولوژیکی در این زمینه مهمترین عامل است، طبقه حاکم جامعه پذیری در درون دستگاه های ایدئولوژیک دولتی را در دست دارد (بشریه، ۱۳۹۳).

تعلیم و تربیت در وضعیت فعلی ایران به اعتقاد برخی، شکل خاصی دارد، زیرا از یک طرف نظام سیاسی همواره سعی نموده که ارزش هایی متناسب با ایدئولوژی ملهم از انقلاب اسلامی ۱۳۵۷ را به اتباعش ارائه کند و در طرف مقابل، همزمان ارزش های مربوط به نوگرایی و مدرنیزاسیون از زمان انقلاب مشروطه تا به امروز در حال سرازیر شدن به جامعه ایران هستند (مهران، ۲۰۰۸: ۶).

نتایج تحقیقات انجام شده در ایران در باب تلاش آموزش و پرورش در جامعه ناپذیر نمودن دانش آموزان (رضایی، ۱۳۹۲) نشان دهنده این است که علیرغم تلاش های نظام آموزش و پرورش همواره مقاومت هایی از سوی دانش آموزان در مقابل هنجارهای مدرسه وجود داشته است فرهنگ و ویژگی های آن انسان ها توانسته اند به کمک نیروی اندیشه برخلاف دیگر جانداران، خود را از تسلیم و وابستگی بی قید و شرط به طبیعت برهانند و برای مبارزه و تسلط بر آن، راه ها، روش ها و وسایلی اختراع کنند که به مجموعه آن ها فرهنگ می گویند. فرهنگ مجموع پاسخ های انسان به پرسش ها و نیازهای گوناگون ناشی از ضروریات زندگی در طبیعت و در جامعه است تیولور فرهنگ را حاصل رفتار و کردار انسان هایی می داند که در جامعه زندگی می کنند. بنابراین فرهنگ شیوه کلی زندگی در هر جامعه است و ویژگی هایی دارد.

۱- انتقال پذیری: فرهنگ فرآیندی است که از طریق آموزش، از نسلی به نسل بعدی انتقال و ادامه می یابد و دگرگون می شود. فرهنگ با انتقال تجربه ها، الگوها و قالب های رفتاری را در ذهن افراد جامعه حک می کند و زمانی که این قالب ها حک شد، آثار تجربه ها، عمیق و مداوم و مستمر می شود. فرآیند حک کردن از طریق جامعه پذیری، فرهنگ پذیری و یادگیری انجام می شود.

۲- اکتسابی بودن: فرهنگ را می توان مجموع ویژگی های رفتاری و اکتسابی افراد یک جامعه دانست و واژه تعیین کننده در این تعریف، همان واژه اکتسابی است که فرهنگ را از رفتاری که نتیجه وراثت زیست شناختی است، متمایز می سازد.

¹ Althusser

۳- همگانی بودن: فرهنگ دست آوردی فردی نسبت، زیرا مجموعه ای از افراد در پدید آوردن آن شریک و سهیم اند.

۴- وسیله کنترل و نظم اجتماعی: از آن جا که افراد، شیوه های رفتاری و الگوهای فرهنگی جامعه را، چه به صورت سطحی (جامعه پذیری) و چه به صورت عمقی (فرهنگ پذیری) یاد میگیرند، فرهنگ وسیله ای است که رفتار و تمایلات و کردار آنان را یکنواخت می کند و از طریق مجازات-هایی، باعث کنترل و ایجاد نظم در جامعه می شود(ستوده، ۱۳۹۴).

ارزش ها، نگرش ها و علایق از جنبه های بسیار مهم شخصیت انسان به شمار می روند. ماهیت و اثر ارزش ها بر پیشرفت تحصیلی، موفقیت شغلی، روابط بین فردی، رضایتمندی از فعالیت ها و سایر جنبه های زندگی روزانه بارز است فرآیند ارزش گذاری بخشی از طبیعت انسان است و نظام ارزشی یک شخص تعیین می کند که یک تجربه تا چه اندازه معنا دارد، چه مقدار هیجان بر می انگیزد و در آینده چه ارزشی خواهد داشت. به عقیده رولومی نوعی الگوی رشد در شکل گیری ارزش ها وجود دارد. بعد از تولد، محبت، مراقبت و تغذیه ای که مادر فراهم می آورد با ارزش تر می شود و هر گونه تهدید این نیازها سبب می شود که نوزاد اضطراب را تجربه کند(مک لارن، ۲۰۰۹). وظیفه اساسی هر فرهنگ در زمینه پرورش اجتماعی، تعلیم معیارهای اخلاقی و ارزشی و شکل دهی و تقویت کاربرد رفتارهای شایسته در کودک در حال رشد است. هر چند که در فرهنگ های گوناگون ارزش ها و رفتارهای خاص مطلوب متغیرند، همه جوامع در مورد راست و غلط بودن برخی رفتارها، دارای نظامی از قواعد هستند از کودک و نوجوان انتظار می رود که این قواعد را بیاموزد و هنگام تخطی از آن ها احساس گناه یا ناراحتی عاطفی کند و هنگام پیروی از آن ها احساس رضایت و خرسندی به او دست دهد. قرن حاضر را دوران تحول و تزلزل ارزش ها نامیده اند. در جوامع کنونی، مفاهیم ارزشی اعتبار خود را از دست داده اند مفاهیمی از قبیل آزادی، عدالت اجتماعی و برابری انسان ها مورد تعبیر و تفسیرهای متفاوتی قرار گرفته و در بعضی موارد به ضد خود تبدیل شده است به عقیده دبس نظام ارزش ها در جوار دنیای دنیای علم و اطلاعات در جوانان پایه گذاری می شود و به تنظیم رفتار و مشخص کردن عقاید آنان کمک می کند(احمدی، ۱۳۸۹).

ارزش ها مفاهیمی مطلوب، یادگرفته شده و سازه های نظری هستند که انتخاب ها براساس آن ها صورت می گیرد و فرد را به عمل وا می دارند. ارزش ها هدف های گسترده و انتزاعی اند و غالباً فاقد شیء یا موضوع مشخص یا نقطه ارجاع هستند. شجاعت، زیبایی و آزادی ارزش اند و به مثابه معیارهایی برای قضاوت یا معیارهایی انتزاعی عمل می کنند که شخص از آن ها برای تصمیم گیری بهره می برد و از آن طریق نگرش ها و باورهای خاص را در خود ایجاد می کند(حسن زاده، ۱۳۹۳).

گذشت زمان در دیدگاه‌ها و باورها و فرهنگ جوامع تغییر و تحول ایجاد می‌کند و ارزش‌های افراد که از فرهنگ و تمدن ملی و قومی پدید آمده‌اند، از این تحول به دور نمی‌مانند. شاید بتوان تحول ارزش‌ها در میان اکثریت قشرهای مردم ایران پس از انقلاب اسلامی را شاهدی روشن بر این مدعا دانست. زیرا پس از انقلاب بسیاری از ارزش‌های مرتبط با نظام اجتماعی و سیاسی متحول شد و ارزش‌های جدیدی مانند وحدت ملی، ایثار، فداکاری و تقلید مذهبی جایگزین آن‌ها گردید. ارزش‌ها نسبتاً باثبات و پایدارند. ارزش‌های امروز فرد، احتمالاً با ارزش‌های گذشته او و ارزش‌هایی که در آینده خواهد داشت، شباهت بسیار دارند. دوام ارزش‌های فرد در مورد اهمیت نسبی آن‌هاست. به عبارت دیگر همه ما مجموعه ارزش‌هایی داریم که نظام ارزشی ما را تشکیل می‌دهند ارزش‌های ما از نظر ما اهمیت دارند و بر رفتار و کردارمان تاثیر می‌گذارند (زنجانی زاده، ۱۳۹۰).

همچنین در مطالعات احمدی و همکاران (۱۳۹۰) که در پژوهشی به بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی مرتبط با هنجارمندی دانش‌آموزان پسر دبیرستانی شهر ملایر پرداختند که هدف کلی این تحقیق بررسی عوامل موثر اجتماعی و فرهنگی بر رفتار هنجارمند دانش‌آموزان پسر دبیرستان‌ها شهرستان ملایر است که با مقایسه دو گروه هنجارمند و غیر هنجارمند به تبیین آن می‌پردازد. جامعه مورد مطالعه کلیه دانش‌آموزان پسر دبیرستان‌های شهرستان ملایر است، که نمونه‌گیری این تحقیق به صورت تصادفی سیستماتیک و در دو مرحله صورت گرفت از دانش‌آموزان هنجارمند و غیر هنجارمند نمونه‌گیری شد. روش پژوهش، علی-مقایسه است که دو گروه مورد بررسی قرار گرفتند، دانش‌آموزان هنجارمند و مقایسه آن با دانش‌آموزان غیر هنجارمند که اطلاعات با ابزار پرسشنامه و به صورت میدانی اطلاعات جمع‌آوری گردید. از نتایج بدست آمده مشخص شد که با افزایش نظارت و کنترل والدین و انسجام بیشتر خانواده، پیوند عاطفی قوی بین والدین و فرزندان، تشویق به رعایت قانون در اطاعت از هنجارهای جامعه در فرایند اجتماعی شدن و مشارکت فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان، میزان هنجارمندی افزایش یافته در نتیجه فرد با هنجارهای جامعه هم‌نوا می‌گردد و با کاهش در روابط هر کدام از متغیرهای فوق شاهد احتمال بروز رفتارهای غیر هنجارمند خواهیم بود. پرداخته‌اند.

پژوهشهایی که دهکردی و باقری قلعه سلیمی (۱۳۹۵) به بررسی مدرسه و نقش آن در تعلیم و تربیت ارزشها پرداختند که نتایج نشان داد ر ویکرد تحلیلی و بررسی اسنادی، به دنبال این است که نقش نظام تربیتی در تعلیم و تربیت ارزش‌ها را با توجه به نقش معلم، دانش‌آموز، همسالان، فضای مدرسه و تأثیر متقابل نظام تربیتی و ارزشی به اجمال بررسی می‌کند. روابط انسانی در مدرسه عامل مهم در تبیین ارزش‌ها می‌باشد. دو رکن اساسی روابط انسانی، معلم و دانش‌آموز می‌باشند که معلم نقش مهمی در سلامت روانی دانش‌آموزان ایفا می‌کند. دانش‌آموز نیز در فرایند تبیین ارزش‌ها با پذیرش فرهنگ، گروه خود را با خواست‌های آنان هماهنگ می‌کند. همسالان نیز با برقراری ارتباط

افقي امکانات يادگيري مهارت هاي اجتماعي انتقال ارزش ها را فراهم مي کنند. تأثير فضاهاي آموزشي مانند کتاب درسي، معلم و شيوه ارزشيابي يکي از اصول برنامه ريزي درسي به شمار مي آيند. ارزش هايي که فرد در مدرسه به دست مي آورد، چنانچه با ارزش هاي حاکم بر روابط اجتماعي سازگار نباشند، بي تأثير خواهند بود و افراد در جريان اجتماعي شدن، آرمان هاي مدرسه را فراموش مي کنند.

پژوهش مالک و حيدرپور(۱۳۹۰) به بررسي ارتباط عوامل اجتماعي با هويت اجتماعي دانش آموزان دبیرستان هاي دولتي شهرستان گيلان غرب بود. جامعه آماری پژوهش شامل کليه دانش آموزان دختر و پسر دبیرستانهاي دولتي شهرستان گيلان غرب در سال تحصيلي ۸۹-۱۳۸۸ هستند. از بين جامعه مورد نظر ۲۷۸ نفر با نمونه گيري طبقه اي متناسب انتخاب شدند. تحليل داده ها نشان داد که: بين متغيرهاي اجتماعي و هويت هاي شخصي و ارتباطي دانش آموزان همبستگي معنادار وجود ندارد. اما، بين متغيرهاي اجتماعي و هويت هاي اجتماعي و جمعي دانش آموزان همبستگي معنادار به دست آمد.

لذا با توجه به نتايج پژوهش هاي فوق که هر يک به نوعي خاص به بررسي عوامل اثر گذار تربيتي - اجتماعي و ارزش هاي فرهنگي را تبیین مي کند بايد بيان داشت که حفظ و بهره برداري از ارزش هاي فرهنگي جوامع نياز به مديريت صحیح دارد. مديريت فرهنگي تشويق و ترغيب گرايشي است که همه خرده فرهنگ هاي موجود در کشور را از منظر فرهنگ ملي خودي مي داند و تلاش اصلي آن معطوف به ايجاد "ما" ي مشترک است (هاروای ، ۲۰۰۶: ۱). در واقع مديريت فرهنگي با تبديل محدوديت ها و چالش هاي ناشي از تنوع فرهنگي به فرصت زمينه را براي استفاده بهينه از تفاوت ها فراهم مي آورد.

لذا اهميت اين پژوهش پس از بررسي مشکلات و چالشها را مي توانيم اينگونه بيان بداريم که هدف اصلي نهادهای جامعه پذيري، اجتماعي کردن يا آماده ساختن دانش آموزان براي حضور موثر در جامعه و درک به موقع و هماهنگ ساخت ها، کارکردها و فرهنگ جامعه جهت نشان دادن عملکرد معقول اعم از واکنش ها، رفتار يا کنش در جهت رفع نيازها و رسيدن به اهداف جمعي است. نظام جامعه پذيري و فرهنگ ارتباط دو سويه اي با هم دارند، بديهي است که نمادها و ارزش هاي نظام جامعه پذيري از طريق نظام فرهنگي تايمين مي گردد و از سوي ديگر نظام جامعه پذيري به انتقال و ماندگاري ارزش ها ،هنجارها و آداب و رسوم جامعه ياري مي رساند و همچنين اين رفتارها و باورهاي فرهنگي از زمينه هاي متفاوتي تأثير مي پذيرند(آقا بخشي ، ۱۳۸۷: ۳). نظام جامعه پذيري تحت تأثير شرايط جهاني، ملي، مذهبي و قومي - محلي مي باشد. اگر نهادهای متولي جامعه پذيري دچار نوعي روزمرگي و فعاليت هاي متعارض گردند؛ ارزش ها و رفتار هاي متعارض ناشي از اين کانون هاي متعدد مي تواند به بحران هويتي و رفتاري بيانجامد(پيروز نيا، ۱۳۸۵). همانطور که مي دانيم از طريق

جامعه پذیری، هویت ملی یک کشور به نسل های بعدی آن منتقل می شود تا این هویت دچار تغییر و تحولی غیر از آنچه که در روند طبیعی حاصل می شود نگردد. در جامعه امروز ایران علی الخصوص شهر بجنورد نیز بحث جامعه پذیری با توجه به درصد جمعیت بالای جوانان شهروند نسبت به کل جمعیت شهروندان مساله ای مهم است. به نظر می رسد، این لزوم توجه زمانی دارای اهمیت دو چندانی می شود که پدیده های نوین و جدیدی چون جهانی شدن، ماهواره و گسترش ارتباطات جامعه را سخت تحت تاثیر خود قرار داده است. لذا بر این اساس، مدیریت فرهنگی - اجتماعی جامعه می بایست توجه لازم را به ماهیت و جایگاه نظام جامعه پذیری در توسعه فرهنگی - اجتماعی داشته باشد. همچنین اگر نهاد های جامعه پذیری در بحث اجتماعی شدن با یکدیگر هماهنگی و همکاری نداشته باشند و انجام کامل و درست فرآیند اجتماعی شدن را نتوانند تضمین کنند، آن موقع آسیب ها و ناهنجاری هایی که عمدتاً از تخطی از قراردادها و فرهنگ جامعه پدید می آید در رفتارهای افراد ضد اجتماع یا زیر پا گذارندگان قواعد اجتماعی ظاهر می شود. توجه برنامه ریزی اجتماعی به این نهادها و موارد و تشخیص به موقع اشتباهات احتمالی در عملکردها می تواند از میزان ناهنجاری های آینده جامعه تا حد زیادی بکاهد. با عنایت به مطالب فوق ملاحظه می گردد که فعالیت های تربیتی - اجتماعی و شیوه های درست آن در بین جوانان نقش اساسی دارد. جا دارد مسئولین و نهادهای فرهنگی پیشقدم تر از سایر نهادها و سازمان ها در این راستا عمل نمایند. لذا در راستای عملی انجام تحقیقات علمی که این پژوهش نوعی از آن در سطح یک شهر است ضرورت دارد.

روش تحقیق

پژوهش حاضر پژوهشی تبیینی از نوع مقطعی است که به صورت پیمایشی و با ابزار پرسشنامه انجام شده است. جامعه آماری این پژوهش، شامل معلمان ابتدایی مدارس دخترانه شهرستان بجنورد به تعداد ۱۰۰ نفر می باشد. به جهت اینکه تعداد معلمان ۱۰۰ نفر می باشند نمونه گیری به روش سرشماری انجام می شود. برای گردآوری اطلاعات به طور کلی می توان به دو دسته روش های کتابخانه ای و روش - های میدانی تقسیم نمود. از اینرو جهت بررسی دقیق تر این پژوهش از روش بررسی اسناد و مدارک برای جمع آوری اطلاعات در زمینه ادبیات تحقیق از منابع کتابخانه ای مثل مطالعه کتاب، مقاله، مجله، طرح های پژوهشی، سایت های معتبر اینترنتی، فصلنامه های مدیریت و برای جمع آوری اطلاعات مربوط به پاسخگویی به سوالات پژوهش از روش میدانی و پرسشنامه جهت گرد آوری داده ها استفاده شده است. جهت سنجش متغیرهای تحقیق از دو پرسشنامه استفاده شده که برای متغیر امور تربیتی - اجتماعی از پرسشنامه محقق ساخته ۲۰ سوالی شوارتز (۱۹۹۹) استفاده گردید. روایی محتوا پرسشنامه، نیز بر اساس نظر متخصصان انجام شد و با توجه به اینکه

سطح معناداری متغیرها کمتر از ۵ صدم بوده بنابراین روایی محتوا پرسشنامه مورد تایید می باشد. پایایی پرسشنامه به مقدار آلفای کرونباخ ۰/۸۳۹ بدست آمده گویای اعتبار پرسشنامه بود. ابزار سنجش پژوهش که همان پرسشنامه محقق ساخته حاوی ۲۰ سوال با ۵ بعد موثر در روند تربیت دانش آموزان و انتقال فرهنگ بود که به صورت یک طیف ۵ قسمتی (از خیلی کم تا خیلی زیاد) در قالب طیف لیکرت از معلمان پرسیده شد و سپس نمرات خام هر ۵ بعد با هم جمع و نمره کل حاصل گردید.

جدول ۱- امتیاز گزینه های پرسشنامه امور تربیتی - اجتماعی

گزینه	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
امتیاز	۱	۲	۳	۴	۵

جدول ۲- مقدار ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه امور تربیتی - اجتماعی

تعداد سوالات	ضریب آلفای کرونباخ
۲۰	۰/۸۳

جدول ۳: ابعاد و مولفه های مربوط به عوامل موثر در روند تربیت دانش آموزان و انتقال فرهنگ (نصیری و همکاران، ۱۳۹۰)

ابعاد	مولفه ها
محتوی کتب دینی	تناسب داشتن محتوی کتب دینی دانش آموزان با ویژگیهای سنی، شخصیتی و مسایل روانشناختی دانش آموزان
	تناسب نداشتن محتوای کتب دینی با زندگی عملی و توانایی های ذهنی دانش آموزان
	استفاده از قالب های هنری و ادبی نظیری شعر، نثر برای تلطیف احساسات و گرایش دادن دانش آموزان به ارزش های دینی در کتب دینی
	میزان تاثیر و تناسب کتب دینی و تربیتی در توسعه میراث فرهنگی و ارزشهای اسلامی
محل	تاثیر برقراری روابط صمیمانه و عاطفی معلمان دینی با دانش آموزان در گرایش آنان به باورهای دینی آن ها

	تاثیر شناخت معلمین دینی از روحیه دانش آموزان در تربیت دینی آنها
	تاثیر آراستگی ظاهری معلمان تربیتی در جذب دانش آموزان به سوی ارزش های دینی
	دوری معلمین تربیتی از تعصبات بی جا و تحجر مابانه در زمینه مسائل تربیتی
	استفاده از قالب های هنری و ادبی نظیری شعر، نثر برای تلطیف احساسات و گرایش دادن دانش آموزان به ارزش های دینی در کتب دینی
مدیران مدارس	میزان تاثیر و تناسب کتب دینی و تربیتی در توسعه میراث فرهنگی و ارزشهای اسلامی
	میزان آگاهی مدیران مدارس از شیوه های نوین مدیریت که موجب نفوذ آنان در میان دانش آموزان است
	تاثیر توانایی مدیران در برخورد مناسب با مشکلات رفتاری دانش آموزان با گرایش دانش آموزان به سوی آموزه های دینی
	رویکر انتظامی داشتن مدیران مدارس در برخورد با دانش آموزان
	توجه مدیران مدارس به وضعیت تربیتی فرزندان و فضای مدرسه در کنار سایر موضوعات تحصیلی دانش آموزان
	برگزاری دوره های ضمن خدمت پرمحتوا و غنی برای معلمان تربیتی
نظام آموزشی	برگزاری شرکت دانش آموزان در مراسم مذهبی به خصوص نماز جماعت
	برگزاری اردو های تفریحی و زیارتی اماکن متبرکه در آموزش های دینی از سوی آموزش و پرورش
	همکاری نظام آموزش پرورش با سایر دستگاه های مرتبط بخصوص صدا و سیما در آموزش های تربیت دینی
	عدم توجه و نقش آفرینی والدین به مسائل دینی و تربیتی فرزندان
اولیا دانش آموزان	ارتباط برقرار نکردن مستمر اولیا با مربیان و مدیران مدارس
	عدم برگزاری جلسات اولیا و مربیان در مدارس
	بی توجهی خود والدین به مسائل دینی و تربیتی
	برگزاری دوره های ضمن خدمت پرمحتوا و غنی برای معلمان تربیتی
	برگزاری دوره های ضمن خدمت پرمحتوا و غنی برای معلمان تربیتی
	برگزاری دوره های ضمن خدمت پرمحتوا و غنی برای معلمان تربیتی

و همچنین برای متغیر ارزش های فرهنگی از پرسشنامه استاندارد ارزش های فرهنگی هافسند (۱۹۸۰) که شامل ۲۳ سؤال هدفمند می باشد، که توسط وو (۲۰۰۶) ساخته شده است. این مقیاس باتوجه به محدودیت های روان سنجی مقیاس نخست (هافسند) ، بر پایه ی تئوری ابعاد فرهنگی و برخی از نظریه های همسو (به عنوان نمونه ، تریانديس ، ۱۹۸۲) و با تلفیق سوالات مقیاس ابعاد فرهنگی دورفمن و هاوول (۱۹۹۸) که قابلیت سنجش تفاوت های فردی ، علاوه بر تفاوت های ملی و ارزش های فرهنگی را داراست با مقیاس هافسند تهیه شده است. مدل هافسند درباره ارزش ها یا ابعاد فرهنگی مربوط به محیط کار می باشد. وی پنج ارزش فرهنگی مرتبط با کار را برمی شمارد که عبارتند از: توزیع قدرت، درجه پذیرش ابهام، زنانگی - مردانگی، فردگرایی - جمع گرایی، و پویایی کنفیسوسی یا جهت گیری کوتاه مدت و بلند مدت. این پرسشنامه دارای طیف پنج درجه ای لیکرت از کاملاً موافق تا کاملاً مخالف می باشد. قابلیت اعتماد یا پایایی یک ابزار عبارت است از درجه ثبات آن در اندازه گیری هر آنچه اندازه می گیرد یعنی اینکه ابزار اندازه گیری در شرایط یکسان تا چه اندازه نتایج یکسانی به دست می دهد. معمولاً دامنه ضریب اعتماد آلفای کرونباخ از صفر (۰) به معنای عدم پایداری، تا مثبت یک (+۱) به معنای پایایی کامل قرار می گیرد و هر چه مقدار بدست آمده به عدد مثبت یک نزدیکتر باشد قابلیت اعتماد پرسشنامه بیشتر می شود. مقصود از روایی یک آزمون یا پرسشنامه، آن خصیصه یا ویژگی ابزار گرد اوری اطلاعات است که مقولاتی را که برای آنها در نظر گرفته شده است تعیین کند. لذا پایایی پرسشنامه مذکور با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۰ مورد تایید می باشد. که در نهایت برای تجزیه و تحلیل داده ها از نرم افزار LISREL نسخه ۲۱ استفاده شده است..

جدول ۴- امتیاز گزینه های پرسشنامه ارزش های فرهنگی

گزینه	کاملاً موافق	موافق	متوسط	مخالف	کاملاً مخالف
امتیاز	۵	۴	۳	۲	۱

جدول ۵- مقدار ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه ارزشهای فرهنگی

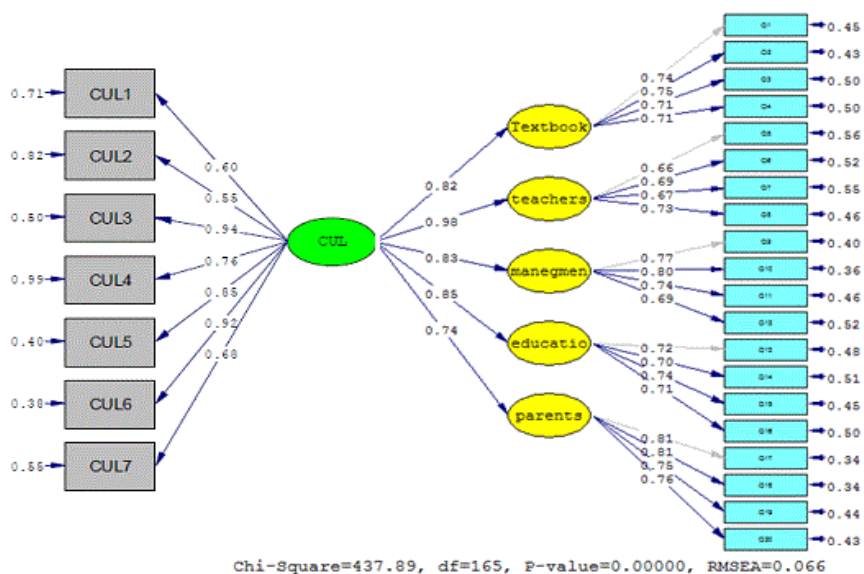
تعداد سوالات	ضریب آلفای کرونباخ
۲۳	۰/۷۰

یافته های پژوهش

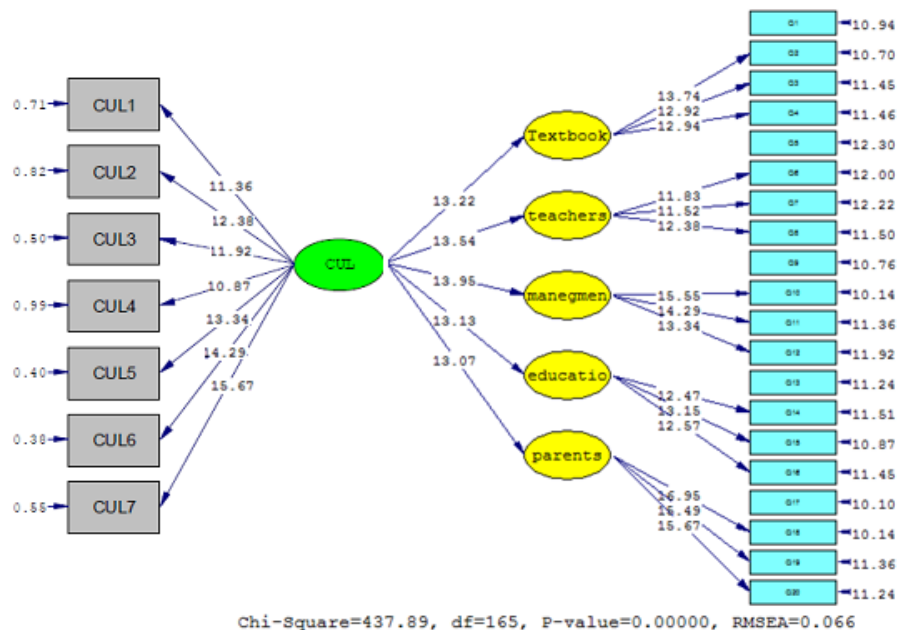
در پژوهش حاضر به کمک نرم افزار مدل ساختاری لیزرل Lisrel نسخه ۲۱ تاثیر گذاری هر یک از عوامل و در نهایت رتبه بندی آنها انجام گرفته است که در ادامه نتایج آن آورده شده است. با توجه به جدول فوق پنج عامل موثر در روند تربیت دانش آموزان و انتقال فرهنگ دخیل هستند. از اینرو با توجه به شناسایی ۵ عامل موثر از طریق نرم افزار در ادامه تاثیر هر یک از عوامل بر تعلیم و تربیت و انتقال فرهنگ در دانش آموزان از آزمون مدل ساختاری به کمک نرم افزار لیزرل استفاده گردید که نمودار مدل های ساختاری در حالت استاندارد و معناداری در ادامه آورده شده است.

آزمون مدل ساختاری پژوهش

در این قسمت به بررسی آزمون هر یک از ۵ عامل موثر در روند تربیت دانش آموزان و انتقال فرهنگ در بین دانش آموزان با استفاده از نرم افزار Lisrel نسخه ۲۱ می پردازیم. با توجه به نتایج آزمون مدل ساختاری و مقادیر ضریب مسیر و معناداری برای هر یک از ابعاد نشان می دهد تمامی ابعاد موثر در تربیت و انتقال فرهنگ، تمامی عوامل موثر و اثرگذار هستند. عامل معلمین تربیتی با مقدار ضریب مسیر ۰/۹۸ و معناداری ۱۳/۵۴، موثر ترین عامل در تربیت دانش آموزان و انتقال فرهنگ دارا می باشد و عامل نظام آموزشی نیز با مقدار ضریب مسیر و معناداری به ترتیب ۰/۸۵، ۱۳/۱۳ در مرتبه دوم اهمیت قرار دارد عوامل مدیران مدارس، محتوی کتب درسی و اولیا و مربیان دانش آموزان در مرتبه های دیگر اهمیت تربیت دانش آموزان و انتقال فرهنگ مهم می باشند. (شکل ۱ و ۲).

شکل ۱: مدل ساختاری تحقیق در حالت استاندارد

شکل ۲: مدل ساختاری تحقیق در حالت معناداری

برای برآورد مدل از روش حداکثر احتمال و به منظور بررسی برازش مدل از شاخص نسبت مجذور
 $\frac{x^2}{df}$
 خی دو بر درجه آزادی (df)، شاخص برازش تطبیقی (CFI)، شاخص برازندگی (GFI)، شاخص
 تعدیل برازندگی (AGFI)، شاخص نرم شده برازندگی (NFI)، شاخص نرم نشده برازندگی
 (NNFI)، خطای ریشه میانگین مجذورات تقریب (RMSEA) استفاده شد. نتایج بررسی شاخص-
 های نیکویی برازش مدل ساختاری پژوهش نشان داد برازش مدل تایید شده است.
 جدول ۴: نتایج رابطه مستقیم و ضرایب معناداری فرضیات مدل

نتیجه آزمون	معناداری	ضریب مسیر	نشان	مسیر
قبول	۱۳/۲۳	۰/۸۲	Cul---textbook	محتوی کتب درسی---انتقال ارزش‌های فرهنگی
قبول	۱۳/۵۴	۰/۹۸	Cul ---teachers	معلمین تربیتی---انتقال ارزش‌های فرهنگی
قبول	۱۳/۹۵	۰/۸۳	Cul ---manegmant	مدیران مدارس---انتقال ارزش‌های فرهنگی
قبول	۱۳/۱۳	۰/۸۵	Cul ---edu-system	نظام آموزشی---انتقال ارزش‌های فرهنگی
قبول	۱۳/۰۷	۰/۷۴	Cul ---parents	اولیا و مربیان---انتقال ارزش‌های فرهنگی

باتوجه نتایج مقدار ضریب مسیر و معناداری محتوی کتب درسی و انتقال ارزش‌های فرهنگی
 ۰/۸۲، ۱۳/۲۳، معلمین تربیتی ۰/۹۸، ۱۳/۵۴، مدیران مدارس ۰/۸۳، ۱۳/۹۵، نظام آموزشی ۰/۸۵،
 ۱۳/۱۳ و اولیا و مربیان ۰/۷۴ و ۱۳/۰۷ حاصل گردید.

بحث و نتیجه گیری

با توجه به نتایج آزمون مدل ساختاری و مقادیر ضریب مسیر و معناداری برای هر یک از ابعاد نشان می دهد تمامی ابعاد موثر در تربیت و انتقال فرهنگ، تمامی عوامل موثر و اثرگذار هستند. عامل معلمین تربیتی با مقدار ضریب مسیر ۰/۹۸ و معناداری ۱۳/۵۴، موثرترین عامل در تربیت دانش آموزان و انتقال فرهنگ دارا می باشد و عامل نظام آموزشی نیز با مقدار ضریب مسیر و معناداری به ترتیب ۰/۸۵، ۱۳/۱۳ در مرتبه دوم اهمیت قرار دارد عوامل مدیران مدارس، محتوی کتب درسی و اولیا و مربیان دانش آموزان در مرتبه های دیگر اهمیت تربیت دانش آموزان و انتقال فرهنگ مهم می باشند و همچنین نتایج مقدار ضریب مسیر و معناداری محتوی کتب درسی و انتقال ارزش های فرهنگی ۰/۸۲، ۱۳/۲۳، معلمین تربیتی ۰/۹۸، ۱۳/۵۴، مدیران مدارس ۰/۸۳، ۱۳/۹۵، نظام آموزشی ۰/۸۵، ۱۳/۱۳ و اولیا و مربیان ۰/۷۴ و ۱۳/۰۷ حاصل گردید نشان می دهد که از دید نمونه آماری مورد بررسی، معلمین تربیتی نقش بسیار مهمی در تربیت دانش آموزان و انتقال فرهنگ ها دارا می باشند. بازنگری اصول حاکم بر برنامه ی درسی تربیت معلم (با تأکید بر آموزش های اعتقادی) و انطباق سطح شایستگی های حرفه ای معلمان با مقتضیات الگوی برنامه ی درسی در نظام تعلیم و تربیت عمومی شور میتواند از راهکارهای موثر در بازپروری فضای دینی با توجه به مقتضیات سنی برای کودکان و دانش آموزان باشد (گیروکس، ۲۰۰۴).

براساس بررسی متون و نتایج تحقیقات انجام شده در ایران در باب تلاش آموزش و پرورش در جامعه ناپذیر نمودن دانش آموزان (رضایی، ۱۳۹۲) نشان دهنده این است که علیرغم تلاش های نظام آموزش و پرورش همواره مقاومت هایی از سوی دانش آموزان در مقابل هنجارهای مدرسه وجود داشته است فرهنگ و ویژگی های آن انسان ها توانسته اند به کمک نیروی اندیشه برخلاف دیگر جانداران، خود را از تسلیم و وابستگی بی قید و شرط به طبیعت برهانند و برای مبارزه و تسلط بر آن، راه ها، روش ها و وسایلی اختراع کنند که به مجموعه آن ها فرهنگ می گویند. فرهنگ مجموع پاسخ های انسان به پرسش ها و نیازهای گوناگون ناشی از ضروریات زندگی در طبیعت و در جامعه است. تیلور فرهنگ را حاصل رفتار و کردار انسان هایی می داند که در جامعه زندگی می کنند. بنابراین فرهنگ شیوه کلی زندگی در هر جامعه است و ویژگی هایی دارد. همچنین در مطالعات احمدی و همکاران (۱۳۹۰) که در پژوهشی به بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی مرتبط با هنجارمندی دانش آموزان پسر دبیرستانی شهر ملایر پرداختند که هدف کلی این تحقیق بررسی عوامل موثر اجتماعی و فرهنگی بر رفتار هنجارمند دانش آموزان پسر دبیرستان ها شهرستان ملایر است که با مقایسه دو گروه هنجارمند و غیر هنجارمند به تبیین آن می پردازد. جامعه مورد مطالعه کلیه دانش آموزان پسر دبیرستان های شهرستان ملایر است، که نمونه گیری این تحقیق به صورت تصادفی سیستماتیک و

¹ Giroux

در دومرحله صورت گرفت ازدانش آموزان هنجارمند و غیر هنجارمند نمونه گیری شد. روش پژوهش، علی- مقایسه است که دو گرو مورد بررسی قرار گرفتند، دانش آموزان هنجارمند و مقایسه آن با دانش آموزان غیر هنجارمند که اطلاعات با ابزار پرسشنامه وبه صورت میدانی اطلاعات جمع آوری گردید. از نتایج بدست آمده مشخص شد که باافزیش نظارت و کنترل والدین و انسجام بیشتر خانواده، پیوند عاطفی قوی بین والدین و فرزندان، تشویق به رعایت قانون در اطاعت ازهنجارهای جامعه در فرایند اجتماعی شدن و مشارکت فرهنگی و اجتماعی دانش آموزان، میزان هنجارمندی افزایش یافته در نتیجه فرد با هنجار های جامعه همنوا می گردد و با کاهش درروابط هرکدام از متغیر های فوق شاهد احتمال بروز رفتار های غیر هنجارمند خواهیم بود.پرداخته اند .

پژوهشهایی که دهکردی و باقری قلعه سلیمی (۱۳۹۵) به بررسی مدرسه و نقش آن در تعلیم و تربیت ارزشها پرداختند که نتایج نشان داد ر ویکرد تحلیلی و بررسی اسنادی، به دنبال این است که نقش نظام تربیتی در تعلیم و تربیت ارزش ها را با توجه به نقش معلم، دانش آموز، همسالان، فضای مدرسه و تأثیر متقابل نظام تربیتی و ارزشی به اجمال بررسی می کند. روابط انسانی در مدرسه عامل مهم در تبیین ارزش ها می باشد. دو رکن اساسی روابط انسانی، معلم و دانش آموز می باشند که معلم نقش مهمی در سلامت روانی دانش آموزان ایفا می کند. دانش آموز نیز در فرایند تبیین ارزش با پذیرش فرهنگ، گروه خود را با خواست های آنان هماهنگ می کند. همسالان نیز با برقراری ارتباط افقی امکانات یادگیری مهارت های اجتماعی انتقال ارزش ها را فراهم می کنند. تأثیر فضاهای آموزشی مانند کتاب درسی، معلم و شیوه ارزشیابی یکی از اصول برنامه ریزی درسی به شمار می آیند. ارزش هایی که فرد در مدرسه به دست می آورد، چنانچه با ارزش های حاکم بر روابط اجتماعی سازگار نباشند، بی تأثیر خواهند بود و افراد در جریان اجتماعی شدن، آرمان های مدرسه را فراموش می کنند. پژوهش مالک و حیدرپور(۱۳۹۰) به بررسی ارتباط عوامل اجتماعی با هویت اجتماعی دانش آموزان دبیرستان های دولتی شهرستان گیلان غرب بود. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانش آموزان دختر و پسر دبیرستانهای دولتی شهرستان گیلان غرب در سال تحصیلی ۸۹-۱۳۸۸ هستند. از بین جامعه مورد نظر ۲۷۸ نفر با نمونه گیری طبقه ای متناسب انتخاب شدند. تحلیل داده ها نشان داد که: بین متغیرهای اجتماعی و هویت های شخصی و ارتباطی دانش آموزان همبستگی معنادار وجود ندارد. اما، بین متغیرهای اجتماعی و هویت های اجتماعی و جمعی دانش آموزان همبستگی معنادار به دست آمد.

لذا با توجه به نتایج پژوهش های فوق که هر یک به نوعی خاص به بررسی عوامل اثر گذار تربیتی - اجتماعی و ارزش های فرهنگی را تبیین می کند می توان گفت که وظیفه اساسی هر فرهنگ در زمینه پرورش اجتماعی، تفهیم معیارهای اخلاقی و ارزشی و شکل دهی رفتارهای شایسته در کودک در حال رشد است. مورگادو نشان داد که نظام ارزشی افراد بر رفتارهای گوناگون آن ها

تاثیر می گذارد. کیتا و سیتارزیک در تحقیقی دریافتند که نگرش های والدین در ایجاد یک نظام ارزشی پایا و با ثبات در نوجوانان موثر است. هر چه بین نگرش ها و ارزش های والدین و نوجوانان همسانی بیشتر باشد، نوجوانان کمتر به بحران ارزشی دچار می شوند. مک کارتی و شروم دریافتند که بین ارزش های شخصی، جهت گیری ارزشی، نگرش ها و رفتار افراد در موقعیت های شغلی ارتباط وجود دارد. نتیجه تحقیق حسن زاده نیز نشان داد که ارزش دینی در نظر کلیه دانش آموزان مورد تحقیق بالاترین رتبه را دارد. محمد خلیفه خاطر نشان می کند که نهادهای آموزشی در انتقال ارزش ها و فرهنگ نقش قاطع دارند. او دریافت که بین دانش آموزان رشته های متفاوت و ارزش های آن ها رابطه وجود دارد (اپل، ۲۰۰۹).

محققان امور دینی در آمریکا موفق شده اند رابطه میان تربیت دینی و یادگیری را با مطالعه بر روی ۱۴۰ محصل به اثبات برسانند. و به این نتیجه رسیده اند که اگر در مدارس در کنار تعلیم درست به تعلیم اخلاق و آموزه های دینی نیز پرداخته شود می توان شاهد رشد یادگیری دانش آموزان بود. زیرا دین در تمام زمینه ها و مقاصد اهداف هوشمندانه را دنبال کرده و با این گونه از آموزشها دانش آموزان، بهتر می توانند برای زندگی آینده در اجتماع آماده شوند و شانس بهتر زیستن را داشته باشند (فورتون و همکاران، ۲۰۱۰).

به عقیده روحانیون مسیحی دین یعنی زندگی بهتر و این باور می تواند افراد را در مراحل مختلف زیستن راهنمایی کند تا برای جامعه ی خود مفید واقع شوند. اهمیت معلم در اسلام، بیانگر نقش و کاربرد او در جامعه است. اگر نقش معلم حیاتی نبود اسلام تا این حد به او بها نمی داد. در اسلام معلم از چنان ارزش و جایگاهی برخوردار است که خداوند در نخستین آیات نازل شده بر پیامبر (ص)، خودش را معلم معرفی می کند: «بخوان به نام پروردگارت که جهانیان را آفرید. انسان را از خون بسته سرشت، بخوان! و پروردگارت کریم ترین است، همان که آموخت با قلم، آموخت به انسان آنچه را که نمی دانست.» (علق، ۱-۵). پیامبر (ص) در روایتی فرموده اند: «همانا خدا و فرشتگان، حتی مورچه در لانه اش و ماهیان در دریا بر کسی که نیکی ها را به مردم می آموزد، درود می فرستند». در روایتی دیگر فرموده اند: «خداوند به حضرت موسی وحی نمود: ای موسی نیکی را بیاموز و آن را به دیگران یاد بده، زیرا من قبر معلمان و متعلمان نیکی را نورانی می کنم تا احساس ترس نکنند». نیز از ایشان می خوانیم: «آیا می خواهید بهترین ها را به شما معرفی کنم؟ خدا بهترین بهترین هاست، و من بهترین فرزندان آدم و بهترین شما بعد از من کسی است که علم را بیاموزد و سپس آن را نشر دهد». هم چنین فرمودند: «علما وارث پیامبرانند، زیرا پیامبران دینار و درهمی به ارث نگذاشتند، ولی ارث آنها علم بود و هر که از آن برگرفت، بهره ی فراوانی برده است».

¹ Apple

² Fortune

علم می‌تواند با دین‌داری، گشاده‌رویی و خوش‌رویی، خلق نیکو، تواضع و احترام به دانش‌آموزان، زهد و بی‌رغبتی به دنیا و آراستگی و زیبایی ظاهری محبوبیت خود را نزد دانش‌آموزان افزایش دهد. معلم نباید هیچ وقت دانش‌آموز را مورد تحقیر و توهین قرار دهد، زیرا هر انسانی تمایل ذاتی به کسب احترام و ارزش و قبول از طرف دیگران دارد. تحقیر کودک از سوی معلم ممکن است کودک را فراری بدهد و نفرتی در دل او نسبت به معلم ایجاد کند به گونه‌ای که گفتار و کردار معلم برای او قابل قبول نباشد. خداوند به پیامبر دستور می‌دهد که با مردم مهربانانه برخورد کن تا از تو فراری نشوند. «به سبب رحمت خداست که تو با آنها این چنین خوشخوی و مهربان هستی. اگر تندخو و سخت‌دل می‌بودی از گرد تو پراکنده می‌شدند. پس بر آنها ببخشای و برایشان آموزش بخواه و در کارها با ایشان مشورت کن و چون قصد کاری کنی بر خدای توکل کن، که خدا توکل‌کنندگان را دوست دارد» (آل عمران، ۱۵۹). معلم باید حتی الامکان از تنبیه و برخورد تند و خشونت‌آمیز با دانش‌آموز اجتناب ورزد، زیرا روان‌شناسی جدید بر این عقیده است که نوجوان در رشد و تکامل اجتماعی خود، از چگونگی ارتباط و علاقه‌اش نسبت به معلمان و میزان نفرت یا محبت خود به آنها متأثر می‌شود. این ارتباطها به اشکال و رنگ‌های گوناگون در می‌آیند که اساسشان به شخصیت معلم، میزان ایمانش به شغل خود، مقدار فهمش نسبت به مرحله نوجوانی و طرق رعایت و حل مشکلات آن بستگی دارد. چنانکه معلم مسلطی که با امر و نهی، تهدید و تعقیب و آزار و شکنجه بر کلاس حکم می‌کند دانش‌آموزان را از خود دور می‌کند، میان خود و آنها جدایی می‌اندازد و در نتیجه، به هیچ وجه مورد محبت آنان واقع نمی‌شود. تاثیرگذاری عواملی نظیر اهداف آموزشی، برنامه‌های درسی، محتوای کتاب‌ها و روشهای آموزشی از طریق معلم به سمت فراگیر صورت می‌گیرد. به همین دلیل نظام آموزش و پرورش نخست باید هرگونه اصلاح و بازنگری در نظام آموزشی را به فرآیند یاددهی و یادگیری و نقش معلم تربیتی و فراگیر (به ویژه معلم) معطوف دارد. مشارکت خانواده در نظام تربیت عمومی عنصر جدایی‌ناپذیر در فرآیند آموزش است که از زمان‌های گذشته تاکنون با فراز و نشیب‌هایی همراه بوده، تجارب در تمامی زمینه‌ها نشان داده که نظام تربیت رسمی برای محقق نمودن اهداف خود به تنهایی قادر به تامین منابع نیست و به مشارکت فعال خانواده‌ها نیازمند است.

منابع

- روحاني دهکردي ، سولماز ؛ باقري قلعه سليمي ، اشرف (۱۳۹۵). مدرسه و نقش آن در تعليم و تربيت ارزش ها ، مجله معرفت سال بيست و يکم - شماره ۱۷۹ - آبان ، ۹۵-۱۰۳
- سنگ سفیدی ، رضا؛ ميرزایی ، سيد حسين ؛ عنایتی ، سعيد؛ فتحي ، حسين (۱۳۹۳). بررسی نقش معلم در رابطه با فعاليت های تربيتي - اجتماعي دانش آموزان ، مجموعه مقالات همایش ملي آموزش ابتدایی . ص ص ۱-۱۴.
- مظاهري ، مریم، کرباسی ، مجتبی ، مصطفوی ، فیروزه (۱۳۹۰). چالش های فعاليتهاي فرهنگي ، اجتماعي و تربيتي در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان ، مديریت اطلاعات سلامت . ۱۱۷۹-۱۱۹۰ .
- قلی زاده ، آذر؛ کشتی آرای ، نرگس (۱۳۹۰). نقش بکارگيري مهارت‌های مديریت تنوع فرهنگي مديران در ارتقای سطح مشارکت اجتماعي دانش آموزان ، فصلنامه تحقيقات فرهنگي ، دوره چهارم ، شماره ۴ ، ص ص ۱۸۴-۱۵۹ .
- احمدی ، سيد احمد (۱۳۸۹). روان شناسی نوجوانان و جوانان، اصفهان، انتشارات مشعل
- بیات، یحیی ، تلخایی، محمود. (۱۳۸۱) بررسی میزان آگاهی دانش آموزان دختر و پسر دوره متوسطه استان زنجان از احکام دينی». طرح پژوهشی سازمان آموزش و پرورش استان زنجان.
- ثلاثی، محمد (۱۳۹۲). سبک‌های زندگی جهان وطنانه در میان جوانان ایرانی و دلالت های سياسي آن، کتاب الگوهای سبک زندگی ایرانیان، مجموعه مقالات، تهران: نشر پژوهشکده تحقيقات استراتژیک.
- حسن زاده، رمضان (۱۳۷۹). بررسی سلسله مراتب ارزش های دانش آموزان دوره متوسطه استان های مازندران و گلستان ، مجله دانش و پژوهش ، سال دوم، شماره ۵
- خادمی، عین الله. (۱۳۹۴) بررسی عوامل مؤثر در درونی کردن ارزش های اسلامي در دانش آموزان». تهران: انتشارات اداره کل آموزش و پرورش.
- بشريه، سيد ابوالقاسم (۱۳۹۳). سبک و روش زندگی استاندارد و نقش آن در تامين سلامت بدنی، روانی، اجتماعي و معنوی انسان، تهران، نشر قطره.
- رضایی، حسن (۱۳۹۲) سبک زندگی و هویت اجتماعي، پایان نامه دکتری، دانشکده علوم اجتماعي * دانشگاه تهران.
- ستوده، محمد (۱۳۹۴) مفهوم سبک زندگی و گستره آن در علوم اجتماعي، فصلنامه تحقيقات فرهنگي، سال اول، شماره ۱ و ۱۹۹-۲۳۰
- قربانزاده، سلام الله. (۱۳۸۹) بررسی عوامل مؤثر در رشد و تشبیت باورهای دينی دانش آموزان دوره متوسطه استان آذربایجان غربی» طرح پژوهشی سازمان آموزش و پرورش استان آذربایجان غربی.
- مهرانی، حسن (۱۳۸۸)، سبک زندگی و هویت اجتماعي مصرف و انتخاب های ذوقی، پایان نامه دکتری، رشته جامعه شناسی، دانشگاه تهران

Althusser, Louis (2011), *Reading Capital*: London, Verso. (5-19). Apple, M, (1983), *Education and Power*, Baston: Routledge and Paul, (PP.12- 20).

Apple, M. W. (2009), *Ideology and curriculum*. London: Routledge & Kegan Paul. Bourdieu, P. (1973), *Cultural reproduction and social reproduction*. In R. Brown (Ed), *Knowledge, education and cultural change*, London: Harper & Row.

Bourdieu, P. & Passeron, J. C. (1977), *Reproduction in education, society and culture*. (R. Nice, Trans.), London: Sage Publications.

Fortune, Steven (2010), *A Critical Ethnography of Pupil Resistance to Authority: How Pupil and Teacher Identities Create Spaces of Resistance in the Contemporary School*, Masters thesis, Durham University.

Giroux, H. A. (2004), *Cultural Studies, Public Pedagogy, and the Responsibility of Intellectuals*,” *Communication and Critical/Cultural Studies* . pp. 59-79. Hershman, Dyan (2001), *Empowering Beginning Educators for Classroom Success*, Inspiring Teacher Publishing, Inc, Garland, Texas.

McLaren, P. (2005), *The ritual dimensions of resistance: Clowning and symbolic Inversion*.

Journal of Education, 2 (167), 84-97.

Chen Y; Tjosvold d. (2004), “Cross-cultural Leadership”, *Journal of International Management*, 54, pp. 54-49.

McLaren.peter (1988), *The Liminal Servant and The Ritual Roots of Critical Pedagogy*, *Language Arts*, Vol65, No2, p164-79. New York University Press.

Mehran.Golnar. (2008), *The socialization of schoolchildren in IRAN: A study of The Revolution in values in Iranian Education*, University of California, Los Angeles. Reed-

Schwartz, P. (1999) *Pedagogy of the Oppressed*. Penguin. Giroux, H. (1983), *Theory & resistance in education*. Massachusetts: Bergin & Garvey.

Valanc, J. E. & Evertson, C. M. (2003), *Learning from teaching: a developmental perspective*. Boston: Allyn & Bacon.

Investigating the impact of social-educational activities on students' cultural values from the teachers' point of view

Mahmoud Haghbejaneb

Abstract

Considering the importance of the school as a social system and its role in the religious education of students, in this research, an attempt has been made to provide ways to achieve this religious education. They have factors and in fact these two factors shape people's personality. The current research is a cross-sectional type that was conducted in the form of a survey and using a questionnaire. The statistical population of this research included all the teachers of Bojnourd city in the number of 100 people. that the sampling method of all 100 people of the statistical population was selected and a researcher-made questionnaire of 20 questions was used to measure the role of educational affairs and a researcher-made questionnaire taken from Schwartz's cultural values (1999) was used to measure cultural values. In order to evaluate the validity of the questionnaire, it was used by professors and experts. The reliability of educational-social affairs questionnaire was calculated using Cronbach's alpha coefficient of 0.83 and cultural values questionnaire of 0.70. To analyze the data, using Lisrel structural model software version 21, the obtained results showed that all dimensions are effective in education and culture transfer. However, the factor of educational teachers with the path coefficient value of 0.98 and significance of 13.54 was the most effective factor in educating students and transferring culture. Considering that religious education is defined as knowing religious teachings, turning these knowledges into heart beliefs and applying these beliefs in personal and social behaviors, the teacher can by choosing the appropriate method of expressing religious teachings and answering the questions and doubts of the students guide in the direction of religious education.

Keywords: Training, education, Religious education, Cultural values.